

Svar på skriftligt spørgsmål SSS 418/2025 rd

Svar på skriftligt spørgsmål om att även framöver möjliggöra häktning av personer misstänkta för särskilt grova brott utifrån brottets allvar

Till riksdagens talman

I det syfte som anges i 27 § i riksdagens arbetsordning har Ni, Ärade talman, till den minister som saken gäller översänt följande skriftliga spørgsmål SS 418/2025 rd undertecknat av riksdagsledamot Pihla Keto-Huovinen /saml m.fl.:

Vilka åtgärder ämnar regeringen vidta för att häktningen av personer misstänkta för särskilt grova brott inte ska bli oändamålsenligt svårt, och för att de påföljder som dömts ut ska kunna verkställas effektivt?

Som svar på detta spørgsmål anför jag följande:

Regeringen anser att det är viktigt att häktning av personer misstänkta för särskilt grova brott inte blir oändamålsenligt svårt och att de påföljder som dömts ut ska kunna verkställas effektivt.

Vid justitieministeriet har man noggrant granskat det avgörande av högsta domstolen som lyfts fram i spørgsmålet, HD 2024:20, samt de förutsättningar för frihetsberövande som fastställts i Europeiska människorättsdomstolens avgörandepraxis.

I sitt avgörande HD 2024:20 har högsta domstolen ansett att bestämmelserna i tvångsmedelslagen (806/2011) 2 kap. om häktning av den som med sannolika skäl är misstänkt för ett särskilt grovt brott enbart med stöd av brottets allvar inte är förenliga med artikel 5.3 i Europeiska människorättskonventionen i den form människorättsdomstolen har tolkat denna bestämmelse i sin rättspraxis. Enligt Europeiska människorättsdomstolens avgörandepraxis kan häktningen av en person som är misstänkt för brott inte enbart grunda sig på allvaret för det misstänkta brottet, utan för häktning ska utöver brottsmisstanken även läggas fram väsentliga och tillräckliga grunder redan vid den första häktningshandläggningen. Som väsentliga och tillräckliga grunder har människorättsdomstolen bland annat ansett en fara för att personen drar sig undan, försvårar utredningen eller fortsätter sin brottsliga verksamhet, om vilket tvångsmedelslagen innehåller uttryckliga bestämmelser, samt exempelvis äventyrande av allmän ordning och att den brottsmisstänkta hör till en organiserad kriminell sammanslutning. Den brottsmisstänktes koppling till organiserad kriminalitet kan redan i dag ges betydelse vid bedömningen av förutsättningarna för häktning, såsom även har gjorts i avgörandet HD 2024:20.

Väsentliga och tillräckliga grunder för häktning krävs också för s.k. särskilt grova brott och till denna del är rättsnormen är ganska tydlig. Avgörandet HD 2024:20 har till dessa delar inte ändrat det rättsläge som gäller förutsättningarna för häktning, utan i avgörandet är det snarare fråga om på vilket sätt förutsättningarna för häktning ska framgå av bestämmelserna i tvångsmedelslagen kapitel 2.

Vid justitieministeriet pågår ett lagstiftningsprojekt för bedömning av tvångsmedelslagens ändringsbehov. Justitieministeriet har tillsatt en arbetsgrupp, vars uppgift är att bereda de nödvändiga lagstiftningsändringarna. Projektet genomförs etappvis i två faser, så att man i den första fasen fäster uppmärksamhet särskilt vid de skrivningar i regeringsprogrammet som gäller tvångsmedelslagen samt granskar de bestämmelser som gäller förutsättningarna för häktning med beaktande av det ovannämnda avgörandet HD 2024:20.

Arbetsgruppsbetänkandet som gäller arbetsgruppens första fas om bedömningen av tvångsmedelslagens ändringsbehov (Justitieministeriets publikationer, Betänkanden och utlåtanden 2025:55) har publicerats den 21 november 2025, och är som bäst på remiss fram till den 16 januari 2026. I betänkandet föreslås bland annat att bestämmelserna om förutsättningarna för häktning i tvångsmedelslagen 2 kap. ska ändras. Syftet är att förtydliga regleringen gällande förutsättningarna för häktning med beaktande av internationell och nationell rättspraxis.

Enligt betänkandet skulle häktning av den som på sannolika skäl misstänks för brott oberoende av brottets allvar, med andra ord även för särskilt grova brott, alltid förutsätta föreliggande av en särskild grund som anges i tvångsmedelslagen (exempelvis en fara för att personen drar sig undan, försvårar utredningen eller fortsätter med sin brottsliga verksamhet). Detta skulle motsvara Europeiska människorättsdomstolens praxis. Trots att häktning inte skulle kunna grundas enbart på brottets allvar, skulle brottets allvar och längden på det förväntade straffet ändå vara viktiga faktorer vid bedömningen av huruvida förutsättningarna för häktning uppfylls, och skulle starkt kunna påvisa att en eller flera särskilda förutsättningar föreligger. Då det gäller särskilt grova brott kan brottets allvar i princip anses bilda en stark grund för häktning, och en lika stark utredning om fara för att personen drar sig undan, försvårar utredningen eller fortsätter sin brottsliga verksamhet skulle inte förutsättas som för lindrigare brott. Brottets allvar skulle även kunna ha en betydelse då man bedömer huruvida särskilda förutsättningar föreligger under tiden mellan huvudförhandlingen och givandet av domen.

Dessutom föreslås i betänkandet en ny grund för häktning som specifikt skulle gälla särskilt grova brott och som skulle tillämpas då det fanns anledning att misstänka att om man avstod från häktning skulle den brottsmisstänkte utifrån personliga förhållanden eller andra omständigheter äventyra den allmänna ordningen eller säkerheten (aos-grund). Den ifrågavarande häktningsgrunden skulle kunna tillämpas då det fanns anledning att misstänka att den brottsmisstänkte, om han eller hon var på fri fot, skulle ge upphov till allvarlig störning eller fara för någons liv, hälsa eller frihet, eller då det skulle finnas anledning att misstänka att den allmänna

reaktion som följer av brottet skulle äventyra den allmänna ordningen eller säkerheten. Det är möjligt att hitta stöd för sagda grund i Europadomstolens rättspraxis. Vid tillämpningen av häktningsgrunden skulle man utöver annat även kunna beakta en koppling till organiserad kriminalitet.

Målet är att regeringens proposition överlämnas till riksdagen i mars 2026.

Justitieministeriet följer aktivt upp lagstiftningen inom sitt förvaltningsområde och dess funktion. De ändringar i tvångsmedelslagen som nu bereds bidrar till att förtydliga förutsättningarna för häktning. Utöver de ändringar som föreslås i tvångsmedelslagen är det också viktigt att myndigheterna anpassar sin verksamhet till den reglering som ska ligga till grund för den.

Helsingfors 19.12.2025

Justitieminister Leena Meri